

עצמי הנשרה

מבית מכון - 'מרגניתא דרבי מאיר'

להוצאת תורות רבוה"ק לבית דראהביטש - סטרעליסק - סטריא

• פרשת וישלח תשפ"ג • שנה ב' גליון ס"א •

שרה הנוטה

יע"א"ה הפני לחיות לו זכות עצמו

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך [בראשית ל"ב י"א].

וברש"י (שם) "קטנתי מכל החסדים, נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכן אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא, ויגדום לי להמסר ביד עשו".

הנה הגם כי היה לו ליעקב אבינו ע"ה זכות אבותיו מכל מקום רצה לזכות לערותו ית' בזכות עצמו, ויבאר בהקדים כי הנה החילוק שבין עושה לישועה הוא, שעושה הוא מקרוב, היינו כשארם בעצמו עושה מעט וכא חבירו ועורו זה נקרא עוה, ומושיע הוא שאין עושה דבר רק כשחבירו מושיעו מרחוק, כמאמר הכתוב (יזמיה ל"ו) "הנני מושיעך מרחוק".

וה מאמר הכתוב (הלים ק"ח ד) "יד לי בעוורי וידי לא אראה בשונאי" ר"ל כי אמרו חז"ל [רש"י בראשית י"ז] כשארם זוכה במפלת שונאיו מצד זכות עצמו וראה במפלתם, מה שאין כן כשאנו זוכה זכות עצמו רק מצד זכות אבותיו אינו רואה במפלתם, ואשתו של לוט תוכיח.

לזה אמר י"ד לי בעוורי ר"ל כשהשם יתברך הוא אצלי בבחינת עוור היינו שגם מצד עצמי יש לי זכות, אז "אני אראה בשונאי" מה שאין כן אילו היה הש"ת בבחינת מושיע לא הייתי יכול לראות בשונאי.

והנה הלשון 'צופה' הוא למרחוק, ולזה אמר הכתוב (איכה ד' י"ז) עדינו תכלינה עינינו אל עורתנו הבל בצפיתנו צפינו אל גוי לא וישע' היינו "הכלנה עינינו אל עורתנו" שיהיה מי לי בבחינת עוור, והוא הבל, "בצפיתנו צפינו" והוא שיהיה מי וישיענו מרחוק "אל גוי לא וישע" כי ישועה הוא מרחוק.

[ספה"ק אהבת ציון מרביה"ק רבי נפתלי הירץ מסטרעליסק ז"ע]

המנוצות שאדם עושה הם מלאכי שמונה שלו

"וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום." [בראשית ל"ב ד].

וכתב רש"י הק' (ד"ה וישלח יעקב מלאכים) וז"ל: מלאכים ממש.

וצריך להבין מה בא רש"י הק' ללמדנו בדבריו, דהא ניחא אם היה רש"י הק' בא לומר שאלו המלאכים שלח יעקב אבינו ע"ה אל עשו לא היו מלאכים ממש, הרי זה חידוש שלא היינו יודעים זאת, כיון שבתורה הק' נאמר מלאכים, והוא ליה לרש"י הק' לחדש שאף על פי שהתורה אמרה "וישלח יעקב מלאכים" אין זה מלאכים ממש אלא שליחים, אך עתה אשר פירש רש"י הק' דמלאכים שלח יעקב אבינו ע"ה אל עשו היו מלאכים ממש ולא שם שליחים, הן לא היה על רש"י הק' לכתוב זאת, ואדרבה הווי ליה למישתק ומדלא היה מפרש שאין זה מלאכים אלא שליחים אנו מבינים לבד שאי אפשר להוציא ממשמעות הפשוטה של הפסוק והיינו מפרשים ד"וישלח יעקב מלאכים" היינו מלאכים ממש.

ואפשר לומר, דהנה זאת ידוע מה שכתב הספה"ק אשר כל מעשה מצוה שהאדם עושה ומכל קיום צדק הקדוש ברוך הוא שהאדם מקיים, הרי הוא כורא בזה מלאך טוב המנוהג לעמוד על ימיו ולשומרו שלא יפגעו בו ולא

אבותינו אין מוזכר שהוא שלשה דורות, ורצו רבותינו ז"ל להוכיח בפרשיות את הכח של שלשה דורות ודוק, שעל זה נאמר ששוב אין התורה פוסקת מזורע לעולם, וכח זה ללווה את הדורות הבאים, כי אף שאמרו

רבותינו ז"ל (שבת נ"ה ע"א, וביקרא רבה ל"ו ר) דכותב אבות תמה, היינו עצם זכות מעשיהם הטובים ומצוותיהם אמנם יש לנו את הזכות שהותרו לנו לדור דור מה שאין התורה שוב פוסקת מזורע.

אמנם יש להתבונן במה שאנו אומרים "אלקי יעקב" ואין אומרים "אלקי ישראל", כי אף שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות י"ג ע"א) דאין איסור בקריאת שמו יעקב, מכל מקום הרי עיקר שמו אינו יעקב כי אם ישראל, כמו"ש (בראשית ל"ה י) "ויאמר לו אלוקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל ל"ה יהיה שמך יקרא את שמו ישראל", וכך היה לנו להוכיח את שמו.

אמנם יש לרמוז בזה כי שמות אברהם"ה יצחק"ו יעקב"ו הוא י"ג אותיות יחד, וכן שמות האמהות שר"ה רבקה"ה רח"ל ולא"ה יחד הוי י"ג אותיות, ויש לומר בזה רמז על מה שאנו אומרים (תפילת י"ג מידות) "קל הורית לנו לומר שלש עשרה וזכור לנו היום ברית שלש עשרה", ולכאורה הוא כפל רק אפשר כי הכוונה בזה כך היא, כי כ"ל האבות הק' יחד עם האמהות הק' הוי י"ג אותיות וי"ג אותיות, ועל זה הרמז בכפילות "קל הורית לנו לומר שלש עשרה וזכור לנו היום ברית שלש עשרה", היינו שלש עשרה אותיות של האבות הק' ושלש עשרה אותיות של האמהות הק', שכן ידם נוכח לכל הישועות.

ועוד אפשר לומר בזה הרמז כי שלש עשרה אותיות של האבות הק' יחד עם שלש עשרה אותיות של האמהות הק' הרי יחד כ"ו, שהוא כנגד שם הויה"ה מוצב ברוך הוא, ועל זה אנו מסיימין בתפילת י"ג מידות קודם אמירת הויה"ה מידות "ויקרא בשם הויה"ה" היינו שעל ידי הצירוף של ב' פעמים שלש עשרה גורם ל"ויקרא בשם הויה"ה" לצירוף שמו ית', וגם יש לומר בזה רמז אחר, כי י"ג הוא גימ' אח"ד, וגם י"ג הוא גימ' אהב"ה, והשייכות ביים שני צירופים הללו, כי האחרות השלימה שמייתרים שמו ית' הוא על ידי אהבה רייקא, ולא על ידי יראה, והאבות הק' והאמהות הק' יחד גרמו לצירוף של אהב"ה אח"ד, ועל ידי זה נעשה 'הויה"ה אחד ושמו אחד".

ובזה אפשר לרמוז כוונת מאמר הכתוב (בראשית ל"ג יח) "ויבא יעקב שלם" היינו שעל ידי יעקב אבינו ע"ה נעשה שלימות ביחוד שמו יתברך בעולם, כי נצטרף אל שמותיהם של האבות הק' אברהם אבינו ע"ה ויצחק אבינו ע"ה, והווי דווקא על ידי יעקב ולא על ידי ישראל, כי יעקב הוא מידת הקטנות, ולעומת זה ישראל הוא מידת גדלות, כי שמו יעקב נקרא על שם (שם כ"ז ל"ו) "ויעקבני זה פעמים", ושמו ישראל נקרא על שם (שם ל"ב כ"ט) "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" ובאמת שניהם מורים על מלחמה, השם 'יעקב' זה מלחמת יעקב בעשו, דעינינו הוא מלחמה פשוטה בדברים של יום ויום כמו מלחמת יעקב עשו שהיתה מלחמה קיומית, והשם 'ישראל' הוא מורה על המלחמה במלאכי עיון שענינה הוא מלחמה גדולה בענינים של עומק העבודה, ויותר חשיבות יש למלחמה בעשו מאשר המלחמה במלאכי מעלה, כי היא היסוד של העבודה, דייקא המלחמה הפשוטה מידי יום ביומו וממילא יעקב אבינו ע"ה הוא השלים את היחוד מצד האבות הק' ולעומתו נשיו רחל ולא"ה ע"ה השלימה את היחוד שם הויה"ה ברוך הוא מצד האמהות

{ ליקוטי 'מאור ישראל' לרבינו מהר"י }

ינוק מכל פגע ומכל דבר רע, והרי הוא הולך ומלפף את האדם שיצרו ומסייע לו בכל הענינים

והנה עתה כאשר היה יעקב אבינו ע"ה עומד בעת צרה גדולה כאשר הוא שב מביתו של לבן אל בית אביו והוא יודע אשר עשיו הרשע אחיו עומד ומבקש להמיתו וחפץ ברעתו, והיה דורש ומחפש עיצות האך לקום עליו להורגו, מה עשה יעקב אבינו ע"ה, לכך שלח את המלאכים אותם שנבראו על ידי קיום מצוותיו שעשה שהם ממונים לעמוד על ידו לשומרו מכל צרה כדי שיצילוהו ויעזרוהו שלא יפול ליד של עשו אחיו.

וזה כוונת דברי רש"י הק' שאמר "מלאכים ממש" דממ"ש הוא ר"ת מ'ל'אכ"ים מ'מ'צו'ת ש'ע'שה, ור"ל אשר יעקב אבינו ע"ה שלח את המלאכים, אותם המלאכים אשר נבראו ועמדו על ידי עשיית המצוות שקיים יעקב אבינו ע"ה ואתם שלח באהבה את צרה להציל את עצמו מידי אחיו מיד עשו.

{ ליקוטי רבינו מהר"ם ז"ע }

יעקא"ה היה שלימות יחודו ית' בעולם

ויצב שם מצב ויקרא לו קל אלקי ישראל [בראשית ל"ג כ].

ואמרו רבותינו ז"ל במגילה ("ע"א"), "אמר ר' אחא אמר ר' אלעזר מניין שקרא הקדוש ברוך הוא ליעקב קל שנאמר "ויצב שם מצב ויקרא לו קל אלקי ישראל דאי סלקא דעתך למזוב קרא ליה יעקב קל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו ליעקב קל ומי קראו קל אלקי ישראל".

ובאלישך הק' עמד על זה מה שאצל יעקב אבינו ע"ה מציינו שקראו הקדוש ברוך הוא קל, לעומת אברהם אבינו ע"ה ויצחק אבינו ע"ה שלא מציינו שנקראו בשם קדוש זה, ואף אמנם כי מציינו אצל יצחק אבינו ע"ה אשר ייחד הש"ת את שמו עליו כמו"ש (בראשית כ"ח י"ג) "והנה ד' נצב עליו ויאמר אני ד' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולוועך", אמנם זה היה מחמת היותו החשוב כמת ואיך ליצר הרע שליטה עליו וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (נחומא תולדות ד), אבל אצל יעקב אבינו ע"ה ייחד הש"ת את שמו עליו בחייו ממש.

ואפשר לבאר על פי דברי רבותינו ז"ל (בבא מציעא פ"ה ע"א) "אמר ר' פרנץ אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם וכל תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזורע לעולם שנאמר (ישעיהו נ"ט כ"א) ואני זאת בריתי וגו' לא ומשו מפך ומפי זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם מאי אמר ר' אמר הקב"ה אני ערב לך ברבך זה מאי מעתה ועד עולם אמר ר' ירמיה כמאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא", ולפי זה שפיר אשר ראה הקדוש ברוך הוא את יעקב אבינו ע"ה מתהלך בצדקתו וממשיך בזה את מורשת אבותיו, ממילא יכל לייחד את שמו עליו בחייו, אף שאין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על צדיק בחייו שמו ישלחו בו יצר הרע, אך כמאן שריב שמו אין ותורה פוסקת ממנו.

ועל כן יקנו רבותינו ז"ל בסדר התפלה לומר בברכת אבות "אלקינו ואלקי אבותינו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב" ולכאורה הוא כפל לשון, מאחר שאנו אומרים 'אבותינו' הרי הוא כולל אברהם יצחק ויעקב בתוכם, שהרי אמרו ז"ל דאין קרוין אבות אלא לשלש, רק, הענין כי באומרינו

הליכות ומנהגים – שבת [ל']

פח. אומרים אתקינו סעודתא¹, ואחר כך מזמורין הפיוט 'בני היכלא' להאריז², ואחר כך מזמורים "מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר' ג' פעמים³.

1. מתקנת האריז"ל על פי מאמר הזוה"ק {חלק ב' דף פ"ח ע"ב} "רבי שמעון, כד הוה אתי לסעודתא דשבתא, הוה אמר הכי: "אתקינו סעודתא דמהימנותא עלאה, אתקינו סעודתא דמלאכא", עכ"ל.

2. בני היכלא הוא פיוט להאריז"ל, והוא מהכתבי ידות היחידים אשר נותרו לפליטה מכתב יש קודשו של האריז"ל ממש.

בדקדוק הלשונית בפיוט "בני היכלא" זה, הנה בכל המקומות אומרים "חמו השתא בהאי שעתא", אמנם הנוסח המדוקדק בשער הכוונות הוא "חמו השתא", וההפרש ביניהם כי 'חדו' הוא לשון שמחה, כלומר, תשמחו עתה בזה השעה, ו'חמו' היינו לשון ראייה.

עוד דקדוק אחר כי הנה בנוסח רבותינו ז"ל, וכן בהרבה מקהלות אומרים "דביה רעוא דרעוין ולית זעפין", ובאמת בשער הכוונות שמביא נוסח הפיוט כתב "דביה רעוא ולית זעפין", ובודאי נסתמכו בזה על דברי הזוה"ק {ח"ב פ"ח ע"ב} דכתב "רעוא דרעוין אשתכח".

בהמשך הפיוט נאמר בשער הכוונות "והא אזמין עתיק יומין למצחיה עדי יהון חלפין", ויש הרבה מקומות אומרים "למנחא עדי יהון חלפין", ומנהג רבותינו ז"ל שאומרים שניהם יחד היינו "למנחא למצחא עדי יהון חלפין".

3. עצם אמירת "מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר" בסעודה שלישית, מקורה בדברי האריז"ל, כן מציינו בפרי עץ חיים {שער השבת פט"ו} "בליל שבת, ראוי שתאמר קודם קידוש, מזמור לדוד י"י רועי לא אחסר, ולכוין בפסוק אך טוב וחסד ירדפוני, ר"ת גי' יקו"ה, וס"ת אך טוב וחסד, גי' יהו"ה. ובכל גי' סעודות יאמר זהו", ולפי זה יש לאומרו בכל הגי' סעודות.

אמנם איתא בבני יששכר {מאמרי שבתות פ"ח אות י"ז} וז"ל: "אומרים בשבת. מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר: והוא גי' ככוונת האריז"ל ובפרט בסעודה שלישית מנהג הנהוג מצדיקי עולם לאומרו ובכמה מקומות אומרים אותו אז גי' נ"ל שהיא ע"פ מה שהביא הקדוש מהרי"ש מאוסטרפליע זצוק"ל הי"ד בשם הפלא"ה תת"ן חדרים יש בגיהנם מנין תכלית {ונ"ל אשר גי' ז' שמונה המרגלי"א דשבת שצריך לכוין אותם ב' ברכות דשמ"ע הם גי' מנין תת"ן ע"ה והם הוי' הוי' מצפ"ץ י"ה אדני אל אלהים מצפ"ץ וצדיקים הולכים שם להעלות נשמות רשעים תקי"פ חדרים אינם תוקפא דדינא כ"כ ונשארו ר"ע חדרים שהם ר"ע וכשהולך הצדיק הולך עמו מלאך ושמו יהוש"ע. ובידו שעו"ה וכותב על מצחו שם אתה ואז אפי' בר"ע חדרים אין פחד ע"כ הפלא"ה. ופירש הקדוש מהרי"ש הנ"ל דזהו הרמוז בפסוק גם כי אלך בגי"א צלמו"ת {בג"י תקי"פ} לא אירא כנ"י {גם מן הר"ע חדרים לא אירא} כי את"ה עמדי היינו שם את"ה שנכתב על מצחו של הצדיק עמדיי שבט"ך וימשענתך המ"ה ר"ת שעו"ה ע"מדי ש"בטך וימשענתך י"מה י"נחמוני ר"ת יהוש"ע שם המלאך הכתוב עכ"ד. והנה בשב"ח אביבא דגיהנם נייחין ובודאי הם מתפשטין בין הצדיקים להעלותם מן הגיהנם ע"כ אומרים זה המזמור ובפרט בסעודה שלישית שהוא קרוב לזמן החזרת רשעים לגיהנם ואתה תבין הדברים האלה ברצונך", עכ"ל.

ונראה לומר טעם בדבר מה שאומרים דווקא ברעוא דרעוין מזמור זה בתוך הסעודה, כי אמרו רבותינו ז"ל {שבת ל' ע"א-ב'} ודקאמר שלמה כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת כדבר יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתבי {תהלים ל"ט ה'} הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הודיעני ה' קצי אמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימי של אדם ואדעה מה חדל אני אמר מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא אמות בערב שבת אמר לו {שם פי"ד י"א} כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לו יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בן הקריב לפני על גבי המזבח כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כולי יומא ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא אמר מאי אעביד ליה הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה איתא מלאך המות סליק ובחיש באילני נפק למיחזי הוה שוקא בדראג איתא דרגא מתותיה אשתיק ונח נפשיה", עכ"ל, והיינו בעת רעוא דרעוין.

ועל זה רמזו בהאי פירק תהילים על הסתלקותו של דוד המלך ע"ה ש"כס גם אלך בגי' צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" כי מחמת שהיה עוסק בתורה לא היה ירא ממלאך המות שימיתו, ולהורות נתן בלב כל אדם להיות ליבו נכון ובוטח לעסוק בתורה בכל עת.

השבו מתוארת בפרשה הפגישה המרתקת והמרגשת בין שני האחים, יעקב ועשו, אחרי מלחמה כמעט עקובה מדם ביניהם, אנו מגלים האיך יעקב מתפייס עם אחיו עשו, הוא שולח לו מלאכים ממש! עם מתנות יקרות ערך, עדרי צאן מכל המינים והסוגים, קבוצה אחר קבוצה, לבד מזה יעקב אבינו מוריד מכבודו ומבקש את כולם לדבר אל אחיו עשו בכבוד בלתי יאמן, "כה תאמרו לאדני לעשו" – "כה אמר עבדך יעקב" {בראשית ל"ב ה'}, הוא לא מסתפק בזה, כאשר עשו בעצמו מתקרב אל יעקב ובני ביתו, כולם יוצאים מגדרם להשתחוות אפים ארצה, ממש ביטול מוחלט.

הגיע השלב של ההתפייסות, הם ניצבים זה לצד זה שני האחים, ועשו מציע ליעקב אבינו ע"ה "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך", הנה התפייסנו בא נלך ביחד, כאן יעקב אבינו ע"ה נעצר ואומר {שם ל"ג י"ד} "יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ורגל הילדים עד אשר אבא אל אדני שעירה", מה קרה פתאום, פתאום נעצר כל תהליך הפיוס, עד כאן? ! האם לא היה ראוי שילכו זה לצד זה מחויכים?

*

למעשה כשמתבוננים בפסוקים האלה צריכים לעמוד על כמה נקודות חשובות ומעוררות תמיהה, עשו מציע ליעקב "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" – רש"י הק' מפרש את דברי עשו ואומר, כי עשו הבין אשר יעקב אבינו ע"ה לא יוכל ללכת עמו בקצב שלו, הוא מיומן ציד ביערות יחד עם ארבע מאות איש מלומדי קרב, לעומת יעקב איש תם העמוס לעייפה בילדים וצאן ובקר, משום כך הוא הציע תיכף בהתחלה "ואלכה לנגדך" לאט לאט בקצב שלך, א"כ צריך להבין מה יעקב אבינו ע"ה עונה לו על זה ואומר כי לא יוכל ללכת עמו מחמת הילדים והצאן, הרי לכן הקדים עשו ואמר שילך עמו במתינות? !

נוסף על כך צריך להתבונן, יעקב אבינו אומר לו בהתחלה "אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי" וכו', ושוב פסוק לאחר מכן הוא חוזר ואומר "יעבר נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ורגל הילדים עד אשר אבא אל אדוני שעירה", והרי כבר אמר שמשום הילדים והצאן לא יוכל ללכת איתו, בשביל מה ולמה כפל זאת שוב בפסוק שלאח"כ, הרי היה יכול לומר רק "ואני אתנהלה לאטי עד אשר אבא אל אדוני שעירה" ותו לא? !

קושיא נוספת ניצבת כאן, כי יעקב בפסוק הראשון מזכיר את הילדים קודם הצאן, וכך אכן ראוי להיות, אך בפסוק שלאחר מכן הוא מקדים את מלאכת הצאן לילדים "לרגל המלאכה אשר לפני ורגל הילדים", היתכן? !

*

רק הרעיון כאן הוא כך, עשו ידע שיש כאן עבודה עם הילדים והצאן והבקר, ולכן יעקב יצטרך להתהלך באיטיות, אכן לשם כך הוא הקדים ואמר "ואלכה לנגדך" לפי הקצב שלך, אבל יעקב אבינו ע"ה בא להסביר לעשו כי הבעיה כאן היא בעיה כפולה, לא כמו שהוא חושב שהבעיה היא פרקטית בלבד, אכן גם זו בעיה אך יש עוד בעיה נוספת, יש על יעקב אבינו ע"ה מלאכת החינוך של הדור העתיד, של הילדים שלו, הוא צריך לראות ולבחון את זה לעומק אם ראוי שהם ילכו יחד עם עשו!

זה מה שאומר יעקב לעשו "אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי" את זה אכן אתה יודע, את החלק הפרקטי והמעשי, אבל מה שאתה לא יודע שיש כאן בעיה נוספת "ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה ורגל הילדים" כאן הוא לא מזכיר את הצאן כלל, 'המלאכה' היא מלאכת החינוך המונחת על כתפיו, לרגל המלאכה הזו אני צריך להתנהל לאטי בישוב הדעת ולשקול את הדבר אם ראוי הוא אם לאו.

זה לא רק ענין של האם הילדי יכולים ללכת מהר או לא, זה ענין של חינוך צריך לשקול לעומק ולראות מה מתאים לילדים ומה לא מתאים להם, ומשום כך אומר יעקב אבינו ע"ה לעשו אני צריך להתנהל לאטי – לחשוב על הדברים לעומק ולבחון אותם ביסודיות.

עשה לך שרה

האם יש מושג של אדם בעל שני שמות, או שזה נחשב לשם אחד ארוך?

לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך (בראשית ל"ה י')

כיום מצוי הרבה אנשים אשר יש להם שני שמות נפרדים, והם רגילים להיקראות בשני השמות או לפעמים קוראים אותו רק בשם אחד משמותיו, ויש להתבונן האם באמת שייך להיות לאדם אחד שני שמות אם לא, או שנחשיב שני השמות כשם אחד ארוך, ולפי זה נמצא כי הוא שם חדש לגמרי, כגון אדם הנקרא 'יוסף שלום' אם הוא שם אחד ארוך הרי שאין זה השם 'יוסף' ואין זה השם 'שלום' אלא הוא שם חדש הנקרא 'יוסףשלום'.

והנה **הנודע ביהודה** (תנינא אור"ח ס' ק"יג) כתב וז"ל "ואני לחולשת זכרוני איני זוכר בשום מקום בש"ס שום תנא או אמורא שהיה נזכר בשני שמות ושניהם שם העצם וזלתי אבא שאול ואבא יוסי וגם זה אינו שני שמות כי אבא לדעתי אינו שם העצם רק שם התואר לשון חיבות. ועיין ברכות ט"ז ע"ב. וכמדומה שלא היו רגילים להקרא בשני שמות ואף במקרא לא היו רגילים כל כך בשני שמות. ועיין פסחים דף ק"יז ע"א ובחולין ס"ה ע"א. אבל בימי התנאים ואמוראים לדעתי לא היו רגילים כלל", עכ"ל.

וכן כתב **החתם סופר** (אבה"ע ח"ב ס"י י"ח) "וראה זה חדש בימינו שלא היה מקדם, כי בדרות שלפנים לא היה נמצא מי שיהיה נקרא בשמות כפולים כי אם אחד מיני אלה, כאשר הוריתי באבצע בספרי בית אפרים סימן פה, מדברי **היש"ש** סימן כ' וכו', **והנ"ש** סימן מה סעיף כא שהיה תלמיד הט"ז והיה בזמן הב"ש כתב ששמע בכמה מקומות נהגו לתת שני שמות בשעת מילתו ונקרא בשניהם כאחד", עיי"ש.

ועיקר הראיה מדברי **הים של שלמה** (גיטין פ"ד ס' כ"ו) הוא שהביא מעשה בוה"ל "גם אני הקטן ידעתי לדקוני הר"ר מנחם ציון היה לו בן, ושם אביו מהר"ר מאיר, ושם חמיו מהר"ר אור"י, והיו מחולקים בקריאת הבן, וקראוהו שניאור, כלומר שני אור,

מאיר הוא אור, ואורי אור", ומשמע מזה כי לא היו רגילים לקרות בשני שמות, עד כי היו צריכים לאגד שני השמות לשם חדש.

[ואגב אורחא, בספר **שיב גיטין'** {שמות אנשים אות ש'} הקשה על היש"ש שהרי שם 'שניאור' אינו חדש כלל ונמצא כבר הרבה בראשונים, מקודם זמן המהרש"ל, ובאמת המדקדק בלשון המהרש"ל יראה שגם הוא לא נתכווין לומר שאז נוצר השם 'שניאור' רק שמחמת בעיה שהיתה שכל אחד רצה שם אחר על כן חיברו לשם קדום 'שניאור' שיש בו משמעות שני אורות].

ועל כל פנים רואים לכאורה מדבריו כי לא עלה בדעת לקרוא שני שמות גם יחד, וראיה דאין שני שמות לאדם אחד, אך באמת אפשר לדחות ולומר כי מחמת ששני השמות הללו המה מפורש אחד של 'אור' על כן לא רצו לקרוא שני שמות כאלה כי ענינו אחד.

ובאמת מצינו **בהתוס' יומא** (מ"ו ע"ב ד"ה כי פליגי) דהזכיר אחד מבעלי התס' בשם 'הר"ר יעקב ישראל', הא לנו כי אף אשר לא היה הדבר מצוי מ"מ היה דובר הזה לעולמים מזמן הראשונים.

ובשו"ע (אבה"ע ס' קכ"ט סעי' י"ד) כתב: "מי שיש לו שני שמות, כותבין: ראובן דמתקרי שמעון, ואם כתב: ראובן שמעון, יש מי שאומר שהוא פסול. הגה: אבל אם נקרא בשני השמות ביחד, או שעולה כן לספר תורה, כשר, ומשמע קצת כי אין מושג של ב' שמות, ועל כן צריך לכתוב לכתחילה 'דמתקרי'.

אמנם בדברי השו"ע **בבית יוסף** מבואר שדינו תליא בפלוגתא דהמהר"ק והתרומת הדשן, **דלמהתקרי** {הובא בתרומת הדשן ס' רל"ד} כתב דצריך לכתוב בגט 'דמתקרי', וז"ל: "שאלה: מי שנשנתה שמו מחמת חולי כמו יעקב אחר משה, היאך כותבין בגט אנו יעקב משה או יעקב דמתקרי משה, תשובה: יראה דכותבין בגט דמתקרי משה, ולעומת כן **התרומת הדשן** {פסקים וכתסים ס' רס"ו} ס"ל דאף שלכתחילה כותבין 'דמתקרי' מ"מ אם כתב שתי

השמות בסתם כשר, דכתב וז"ל: "ואדם שנשנתה שמו מחמת חולי היאך כותבין ראובן שמעון, או ראובן דמתקרי שמעון, דע כי זה קרוב לשתי שנים ומחצה תזונו גט להוליכו לנצח"הוט, והיה עמנו פה מהר"ר בראנ"א ש"י, והסכמנו כולנו לכתוב משה דמתקרי יהודה וכו' מ"מ הכותב ראובן שמעון לא פסלין ליה כלל" וכו'.

על כל פנים מבואר מדבריהם דאייירו באופן שנוסף לו שם מחמת חולי או שבכל מקום נקרא בשם אחר, ולא איירו כלל במי שנקרא בשני שמות מלידתו.

ובאמת **הבית שמואל** {שם} נקט להדיא בדברי הרמ"א דבאופן שנקרא אדם בשני שמות אזי אדרבה אין לכתוב בגט 'דמתקרי' אלא לכתוב שני השמות זה אחר זה כי שניהם שמותיו הם.

והנראה באמת מסברא דדינא דכן הוא דאמר **רבותינו ז"ל** {ברכות י"ג ע"א} {כיוצא בו אתה אומר (בראשית ל"ה י') לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל יעקר ויעקב טפל לו", דמשמע דאיכא שתי שמות לאדם אחד, ואילו לא נאמר 'לא יקרא שמך יעקב' היו שניהם עיקר".

ויש בכל זה ג"כ נפק"מ קטנה לענין אמירת הפסוקים לשמות אנשים שאומרים בסוף התפלה, ורגילים לומר שם הפותח ומסיים בשמו, והנה אם שני שמות של אדם היו שם אחד יש לו לקרוא פסוק שמתחיל באות הראשונה של שמו הראשון ומסתיימת באות האחרונה של השם השני, וכן מתאמריה ממש **דהחזו"א**, אבל אם שני שמות נפרדים הם הרי שצריך לקרוא שני פסוקים נפרדים, פסוק אחד המתחיל ומסיים באות ראשונה ואחרונה של שמו הראשון, ופסוק אחר המתחיל ומסיים באות ראשונה ואחרונה של שמו השני, וכן מסתברא.

שרפי קודש

הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ממודז'ין זי"ע בעל ה"אמרי שאול – ט"ז כסלו ה'תש"ח

הוריו – אביו הרה"ק רבי ישראל ממודז'ין זי"ע בעל ה"דברי ישראל", ואמו מרת דאברא בריינדל ע"ה בת רבי חיים שאול פרידמן ז"ל.
לידתו – נולד בערי אוז'רוב שבפולין ביום הושענא רבא – כ"א תשרי שנת תרמ"ז, ודורשי רשומות דרוש בו שנת תזמ"ר, **נווי"ב** – בזיוו"ר נשא את הרבנית קיילא נחמה ע"ה בת הרה"ק רבי אברהם אייגר מלובלין זי"ע בעל ה"שבט מיהודה", בזיוו"ו נשא את מרת חוה ע"ה בת המקובל רבי שאול הכהן שווארץ זצוק"ל אב"ד סטעפניץ, בזיווג שלישי נשא את מרת נחמה ע"ה בת הרה"ק רבי אשר מאיר הלבברשטאם מבוכניא זי"ע, בזיווג רביעי נשא את מרת ברכה אסתר ע"ה בת אחיו הגדול הרה"ק רבי יחזקאל מאוז'רוב זי"ע.

פעילותו – לאחר הסתלקות אביו ביום י"ג כסלו ה'תרפ"א נתמנה למלאות מקום אביו זי"ע, לאחר שנה אחת נקרא לכהן ברבנות העיר קראטשוב, לשם עקר משכנו, ובשנת ה'תרפ"ט עבר לקבוצת חצירו ועיר אוטווצק הסמוכה לז'רש, שם הקים תלפיות את ישיבתו המפורסמת "תפארת ישראל" אליה נהרו בחורים מקצוות פולין, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה ברח לווילנא ומשם ליפן עד בואו אחר טלטולים רבים לארה"ב שם קבע משכנו עד סוף ימיו אז עלה לארץ הקודש שם נסתלק לגני מרומים, נודע בעוצם חריפות שכלו וגאונותו העצומה, והיה כמעין המתגבר בחידושים בכל אוצרות ים התורה, מקום של כבוד נתייחד לו אצל עבודת הנגינה אשר הפליג בה ביותר וחיבר יותר מאלף וחמש מאות ניגונים מופלאים.

תורתו – דברי תורתו יצאו לאור בספרי "ישא ברכה" וכן בספר "אמרי שאול", הגדה של פסח ישא ברכה, ובקונטרסי תפארת ישראל.
זרעו – בנו הרה"ק רבי שמואל אליהו ממודז'ין זי"ע בעל ה"אמרי אש", בנו הרה"צ רבי יהושע יחזקאל זצ"ל, בנו הרה"צ רבי חיים יחזקאל זצ"ל, בתו מרת מלכה ע"ה הי"ד ז' רבי אברהם וישקובסקי ז"ל הי"ד [עלו על המוקד יחד עם בנם הילד ישראל הי"ד], מרת פייגא ע"ה הי"ד ז' רבי יחיאל דנציגר זצ"ל הי"ד בן רבי אברהם חיים דנציגר זצ"ל בן הרה"ק רבי שמואל צבי מאלכסנדר זי"ע [עלו על המוקד יחד עם שני ילדיהם], בתו מרת ציפורה ע"ה ז' רבי אברהם שנקר ז"ל, בתו מרת שרה ע"ה ז' רבי אפרים רוזן ז"ל, בתו מרת גולדא רייזא ע"ה ז' רבי חיים פינקלר זצ"ל בן הרה"ק רבי מאיר מנחם מראדושיץ זי"ע, בנו רבי ישראל ז"ל, בנו רבי צבי הירש ז"ל, ובנו רבי דוד ז"ל.

הסתלקותו – בעת ביקורו בא"י בשנת ה'תש"ז פקדו חולי אשר ממנו לא קם, וביום שב"ק ט"ז כסלו ה'תש"ח השיב נשמתו ליוצרה, ונטמן בחלקת פולין שבהר הזיתים ירושלים תובב"א, אך מחמת שעת הסכנה לא הוקמה מציבה על גבי קברו רק לאחר מלחמת ששת הימים.

בין ניודי הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ממודז'ין זי"ע בימי השואה הגיע לעיר וילנא מרכז ליטא, שם ניהל את חצירו החסידות בתוך מעוז המתנגדים, הגאון המופלג רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, שראה את ספינת בית ישראל כשהיא מיטלטלת ומטרפת בלב ים שוצף וגועש של אנטישמיות נוראה, הביע לא אחת את שמחתו על השפעתם של הטישען שערך הרה"ק ממודז'ין בוויילנא. באחת מן ההזדמנויות שאל רבי חיים עוזר את הרה"ק ממודז'ין זי"ע לסודם של הניגונים, באמרו – "כיצד מכינים דבר תורה, היאך עמלים בליבון עומקה של סוגיא, זאת יודע אני היטב, אך מעולם לא הבנתי כיצד מחברים ניגון". השיב לו הרה"ק ממודז'ין: "זקני, הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע, אמר – 'דברים היוצאים מן הלב', היינו דברים היוצאים ועולים מעל גדות של לב מלא, אלה הדברים 'נכנסים אל הלב' (ווארט' ער וועלכע גיין איבער דאס הארץ וואס איס איבערפילט, די ווערטער גיין אריין און הארץ), ומזה, המשיך רבינו, ממה שמתמלא הלב, נוצרת השירה והנגינה. וזהו אז ישיר, פירש"י עלה בלבו שישיר, היינו ממה שעלה ונתמלא לבו, נוצרה השירה וזמרה".

קטפי גנוזות

חקרי המבזן – סדר יהוס דרבינו מהר"י להמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע

לאחר פטירת הבעל שם טוב מונה בנו רבי צבי הירש זצוק"ל, למלא מקומו. ביום ז' סיון תקכ"א, שנה לאחר הסתלקות הבעל שם טוב, במהלך סעודת יום טוב שני של חג השבועות, נעמד רבי צבי ואמר שאביו הודיעו בחלום למסור את הנהגת החסידות לר' דובער. תוך כדי דיבור בירך ר' צבי את המגיד במזל-טוב ומסר לו את בגדו העליון שהיה שייך לבעל שם טוב. המגיד עבר לשבת בראש השולחן והדרוש הראשון שאמר היה "מראיהם ומעשיהם".

שיליץ' הוא רחוב בעיר ווארשא אשר ברחוב זה היה מתגורר רבי משה שלמה יחיאל ועל שמה היה נקרא, וכן מופיע להדיא בשער ספרו, והרכישאאל אברם גרינבוים בספר חכמי פולין, כתב כי היה דר ברחוב שיליץ ומלפנים היה רב בשעלץ פרבר ווארשא, ובספר "קול נפתלי" עמ' מ"ו כתב כך: אבר"ק שעלץ וכעת נתחבר עם ווארשא ונקראת רחוב טשערניקאווסקי].

הרה"צ רבי משה שלמה יחיאל זצ"ל נשא את מרת מרים אסתר ע"ה בת רבי אפרים פישל רפפורט זצ"ל מווארשא, המכונה ר' פישל ברכה'ס ניש לציין כי בזיוור"ה היה חתן של רבי יוסף אריה לייב ערליך זצ"ל נכד לרבי שמואל אריה מאוסטראווצי מח"ס "זכרון שמואל".

אוהל ציונו הק' של המגיד ממעזריטש בעיר אניפולי

רבי דובער, בשונה מהבעל שם טוב שהיה נוסע ממקום למקום, התיישב במזריטש ומשם שלח את תלמידיו להפיץ את תורת החסידות בכל מדינת פולין ומחוצה לה. בשנת תקכ"ה כבר היו מבוססים שלושה מרכזי חסידות גדולים; בליובאוויטש (בראשות רבי יששכר בער מליובאוויטש), בקרלין (בראשות רבי אהרן מקרלין ורבי שלמה מקרלין) ובהורודוק (בראשות רבי מנחם מענדל מויטבסק).

מבית מדרשו של המגיד יצאה "העליה החסידית הגדולה", גדולים וחשובים מתלמידיו שעלו להתיישב בארץ הקודש, הרב המגיד חפץ לעלות לישראל אך מן השמים עיכבו בעדו.

בשנת תקל"ב פרצה במזריטש מגפה. ר' זושא מאניפולי תלמידו, הביא את המגיד ובני ביתו לאניפולי. שם התגורר המגיד כשבעה חודשים עד ליום הסתלקותו.

נציגה לכבוד האי יומא רבא את סדר יהוס של רבינו מהר"י אל המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, כפי הידוע לנו:

רבינו מהר"י היה חתנו של הרה"ק רבי ישראל דן ממודו"ץ זי"ע בעל ה"נחלת דן", הוא היה חתנו של הרה"צ רבי שמואל אהרן שצדרוביץ זצ"ל מביאליסטוק – קאברין.

הרה"צ רבי שמואל אהרן זצ"ל היה חתנו של הרה"ק רבי פנחס יששכר דב מפניטשוב זי"ע, חתנו של הרה"צ רבי משה שלמה יחיאל בידרמן משיליץ זצ"ל מראשי אגודת ישראל בפולין, בעל מחבר ספר "דברי משה" על עניני קבלת שבת והלכות ציצית ותפילין ועוד ליקוטים יש לציין כי בניגוד לטעות הרווחת אצל ההמון כי היה רב או מרא דאתרא או מאנשי העיר שיליץ הרי שבאמת

רבי אפרים פישל זצ"ל היה חתנו של רבי יעקב שמשון הלוי זילברצון זצ"ל מווארשא בנו של הרה"צ רבי ברוך הלוי זילברצון זצ"ל.

הרה"צ רבי ברוך הלוי זצ"ל היה חתנו של הרה"ק רבי ישראל חיים מלודמיר זי"ע בן הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד רבי דב בער ממעזריטש זי"ע.

שהשמחה במעונם

נשגב בזאת ברכת

מזלא טבא זגריא יאה לידידנו היקרים

הרה"צ ר' יהושע הלוי הורביץ שליט"א רב ביהמ"ד "באר שמואל" אונסדורף – ארה"ב חרב"נ דרבינו מהר"מ זצוק"ל ולחתנו הרה"ח ר' שלמה יחזקאל שפיצער שליט"א ולנכדו הרה"ח ר' יוחנן הלפרט שליט"א להולדת הנינה / הנכדה / הבת בשעטור"מ ולמד"ט ***

הרה"ח ר' ישי צבי ברנט שליט"א ולחתנו הרה"ח ר' אברהם חיים רובינפיץ שליט"א להולדת הנכד / הבן בשעטור"מ ולמד"ט

שמחת ה"שלום זכר" תתקיים אי"ה בליל שב"ק בבית מדרשינו רח' יעבץ 2 בני ברק ***

הרה"ח ר' משה כהן שליט"א

להיכנס בנו הבה"ח שמחה שיחי' לעותו"צ בשעטור"מ

כה יתן ד' וכה יוסף שפע רב ממועון הברכות ואך טוב וחסד ירדפכם כל הימים

השתדלו והרבו תחינה

נא להרבות בתפלה ותחנונים לבריאות איתנה ושלומה להרבנית הצדקנית מרת בילא רחל בת שפרה ממודו"ץ תליט"א בתושחי

גלה את השורשים שלך!

מעוניין לחקור את יחוס משפחתך – לגלות קברי אבות – למצוא מסמכים נדירים על זקניך ממחוזות פולין או גליציה ע"י צוות חוקרים מומחים ומתוך ארכיונים נדירים פנה למכון "דורות" machondorot@gmail.com

הפצת הגליון נודבה ע"י ידידנו החשוב החפץ בעילום שמו

לע"נ הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר בן הרה"ק רבי ישראל ממודו"ץ זי"ע יו"ד קדישא ט"ז כסלו ה'תש"ח

הפצת הגליון נודבה ע"י ידידנו החשובים משפחת רומפלער שיחי' - ירושלים

לע"נ מרת שרה

בת הר"ר שמואל ישעיה ע"ה נלב"ע כ"ב כסלו

הפצת הגליון נודבה ע"י ידידנו החשוב הרה"ח ר' שמחה הרשקוביץ שליט"א

להצלחה בכל העינינים

יו"ל ע"י מכון "מרגניתא דרבי מאיר" דראהביטש רח' יעבץ 2 בני ברק לתרומות – הארות והערות – והצטרפות לרשימת התפוצה נא לפנות לדוא"ל mdm1038@gmail.com

ניתן להשאיר ערכונים עד יום ג' בערב